

Становище

от акад. Васил Николов, НАИМ – БАН,

за дисертационния труд на Николина Николова, докторант в СУ, на тема
„Раннонеолитните ровове в долината на река Марица“

Темата на представения труд е дисертабилна. Трудът се състои от текстова част с обем 317 комп. стр. и приложения в обем от 322 стр.

Да започна становището си със заглавната страница. Във формулировката на темата има фактическа грешка, но в текста грешката относно съдържанието на думата „долина“ е поправена. А степенята, за която се кандидатства е „образователна и научна“, а не обратното.

Увод. Структуриран по традиционния начин. Имам бележки относно представянето на хронологическия обхват на ранния неолит в Тракия, както и към представянето на изворовата база. Претенцията за „пионерен характер на изследването“ е прекалена.

I глава. История на проучванията и терминология. Прегледът на проучванията в басейна на Марица, на Балканите и СЗ Анатолия, Централна и Западна Европа е информативен, обсъждането на терминологията е полезно и необходимо за изследването.

II глава. Рововете ограждения в Тракия: околна среда и културен контекст. Вписването на изследваните обекти в околната среда носи полезна информация, но геологическите данни едва ли имат отношение към темата на дисертацията. Втората част на тази глава, относно раннонеолитните селища в региона, е в значителна степен излишна, още повече, че е доста хаотично и безцелно написана, с доста фактологични грешки.

III глава. Посветена на раннонеолитните ровове в Тракия – типология, основни характеристики и сравнителен анали. Една от основните глави на работата, представяща и анализираща по подходящ начин информацията от каталога с описанията на рововете ограждения. Първата част на текста бих определил като дескриптивно-интерпретативна, даваща обща представа за селищата и развитието на рововете ограждения около тях – отнася се преди всичко за Ябълково 1 и 2, Нова Надежда и Ашаъ пънар. Втората част се занимава с типологията на рововете – предвид недостатъчната проученост на тези съоръжения приемам класифицирането им като подходящ вариант. Нататък в текста са представени елементи на рововете, които уплътняват картината им – размери, данни за прекъсвания, които да бъдат интерпретирани като вход, допълнителни вкопания, данни за съпътстваща дървена палисада и т.н. Важна е информацията за преустройства на рововете ограждения и техния запълнител. Анализът на наблюденията на разкопвачите относно фазите на използване на рововете подсказва добро познаване на изходните данни.

IV глава представя обемен текст, посветен на съдържанието на запълнителя на рововете – керамични съдове и депонати от такива, фаунистични и човешки останки, дребни предмети, депонати от изгорени къщи и др. Текстът е дескриптивно-интерпретативен, което е подходящ за случая вариант на изследване и представяне. Последната част на главата разглежда вариантите на формиране на съдържанието на запълнителя, като на преден план се извеждат сериозните трудности, пред които стои такава възстановка. Докторантката съвсем разумно излага наличните в книжнината хипотези, присъединявайки се към твърденията, че в запълнителя на тези структури има както случайно попаднали елементи, така и такива, които са резултат на преднамерени ритуални действия.

V глава е посветена на планирането, изкопаването и поддръжката на рововете. Темата е много интересна, но за съжаление директната информацията от изследваните тракийски обекти е ограничена. Докторантката привежда информация от многобройните изследвания и експерименти от останалите части на Европа, на базата на анализи на други автори достига до определени допускания за нужното време за изкопаване на структурите, които са предмет на нейното изследване. В своята хипотетичност очертаната картина изглежда реалистична, но засега повече едва ли може да се направи.

VI глава разглежда абсолютната и относителната хронология на оградните ровове. Съгласен съм с относителния характер на радиоуглеродните дати по отношение на техния контекст, а с това и относителността на определяне на тяхната вътрешна хронология на базата на абсолютните дати. Приемам заключението за използване на раннонеолитните ровови съоръжения в период около 200 години, приблизително между 5850 и 5650 BC. За това свидетелстват и тъмнорисуваните и полихромнорисуваните керамични съдове (предимно фрагменти), които са импорти, а не местно производство (както мисли докторантката).

VII глава. Раннонеолитните ровове от Тракия са поставени в контекста на Анатолия и Югоизточна Европа. Извършена е сериозна работа по издирването на обикновено оскъдната информация. Полезни са изградените хронологически хоризонти, от които следва ясният извод, че явлението „оградни ровове“ се заражда в Близкия изток и постепенно покрива зоните на северозапад. Представеният анализ на елементите на изследваните структури от огромния ареал се сблъсква обаче с липсата на достатъчно информация в публикациите за тези обекти и съответно не позволява сериозни заключения.

VIII глава е посветена на ровови съоръжения от Средна и Западна Европа през неолита и медната епоха там. Става дума за по-късни структури в различни култури, които не са свързани със селища и затова, както вече имах възможност да кажа при обсъждането на работата, излизат далече извън темата. Този текст само разводнява работата, без да допринесе по никакъв начин за задълбочаване на изследването.

IX глава е важна с опита за интерпретация на оградните ровове в Тракия. Представени са различни интерпретационни модели на оградните ровове като „селищни“ ровове, фортификационни съоръжения, ограждения за животни, отводнителни съоръжения и източник на строителен материал, граница, „некрополи“ и като място за ритуални практики и депониране. Различните интерпретации са се появили при изследване на оградни ровове в различни ареали и култури, в различни

хронологически периоди. Със сигурност трябва да се има предвид евентуалната полифункционалност на тези съоръжения, но би трябвало при интерпретация да се имат предвид особеностите на изследваните структури в Тракия.

Заключението резюмира работата. В края му са изведените приносите на дисертацията, които биха могли да бъдат обобщени и някъде редуцирани.

Цитираната литература е в значителен обем, би могло да бъде по-внимателно, по-единно изписана.

Текстът е написан в добър стил и грамотно (с минимални грешки).

Приложенията са подготвени на много добро ниво.

Като имам предвид казаното по-горе, въпреки редицата направени бележки, считам представената работа за добро научно постижение на редовен докторант и съответно подкрепям присъждането на Николина Николова образователната и научна степен „доктор“.

акад. Васил Николов

25.05.2022

София